

**Püsivad ja muutuvad
Eesti noorte
väärtushinnanguis
võrdluses naabermaadega**

Inger Kraav
Tartu Ülikool

Väärtused kultuurikontekstis

Väärtusorientatsioonid kujunevad ja liiguvad

- ühest sugupõlvest teise;
- ühiskonna konkreetse ajaloolise arengu käigus;
- mõjutatuna maa ideoloogiast, poliitikast ja majanduslikest ressurssidest.

Väärtused muutuvad kõikjal

Pooled muutused on seletatavad (post)moderniseerumisprotsessiga, pooled on enam-vähem rahvuslik-spetsiifilised.

Tugev on seos vastava ühiskonna majandusliku arenguga.

Läänemaailma kolm olulist tendentsi:

- **üleminek kristlikult eetikalt sekulaarsele**, esiplaanile tõusevad praktilisemad teemad;
- **kollektiivseilt väärtustelt individuaalsetele**, individualismi tõus, kontsentreerumine iseendale koos huvi ja teadmiste vähenemisega kaasinimeste, religiooni, poliitika või ajaloo vastu;
- **väärtuste relatiivsuse kogemine** – tunne, et vanad väärtused on kadumas/kadunud.

Eesti probleem – väärtuste kriis?

Pika nõukogude perioodi järelmõju – mis halba, mis head?

- **Hea:** postmodernistlike väärtuste esiletõus.
- **Halb:** Pealesunnitud väärtused, väärtuste vastolud, vajadus valetada.
- Tagajärjed?

Uurimuse eesmärk:

Vaadelda ja võrrelda

lähtudes kasvatuskultuuridest

**Eesti, Soome ja Venemaa noorukite
väärtushinnanguid**

Võrdlus maade vahel aitab paremini
mõista oma maal toimuvat, selleks kaks
rahvusvahelist uuringut (2000–2007).

Metoodika ja valim.

Anketeerisime Eesti, Soome ja Venemaa põhikooli lõpuklasside õpilasi, vastajaid vanuses 14–16 a., küsides:

- 1) õpilaste endi väärtusi;
- 2) õpilaste nägemust sellest, mida nende vanemad neid kasvatades väärtustasid

Uurimuste läbiviijad

Lapsevanemate kasvatusväärtused	Noorte väärtused
Kuopio ülikool (J. Hämäläinen)	Jyväskylä ülikool (S. Laihiala)
Pihkva pedagoogiline ülikool (A. Bizaeva)	Sankt-Peterburi Herzeni nim. ülikool (S. Rastšetina)
Tartu ülikool (I. Kraav)	Tartu ülikool (I. Kraav) ja Tallinna Ülikool (U. Kala)

Põhiväärtused pole kadunud!

Noortele jätkuvalt olulised

- eetilised väärtused – sallivus, ausus, õiglus;
- sotsiaalsed väärtused – lähedased inimsuhted & perekond;
- vitaalsed – tervis, elu kvaliteet.

Muutunud on eelkõige väärtuste järjekord hierarhias.

Väärtusrühmad (faktorid)

- 1. Eetilised (sallivus, ausus, õiglus...)
- 2. Materiaalsed (raha, omand, välimus)
- 3. Humanistlikud (isamaa, inimene...)
- 4. Sotsiaalsed (sõprus, abivalmidus...)
- 5. Esteetilised (kunst, looduse ilu...)
- 6. Turvaline keskkond (elu rahu, kord ühiskonnas, ökol. puhas loodus...)
- 7. Eneseteostuslikud (eneseteostus...)

Väärtusrühmad (faktorid)

- 8. Kognitiivsed (tarkus, teadmisanu...)
- 9. Hedonistlikud (meelelised naudingud, luksus & mugavus, lõbustused)
- 10. Turvaline perekond (lähedased suhted peres, tervislik toit, puhtus & hügieen, hea uni)
- 11. Vitaalsed väärtused (sport, tervis)

Väärtuste seosed

Uus faktor: Turvaline kodu

Vitaalsetest

- Tervislik toit
- Hea uni
- Puhtus

Sotsiaalsetest

- Lähedased suhted peres

Väärtuste seosed – kuhu kuulub perekond?

■ Isamaa

■ Inimene

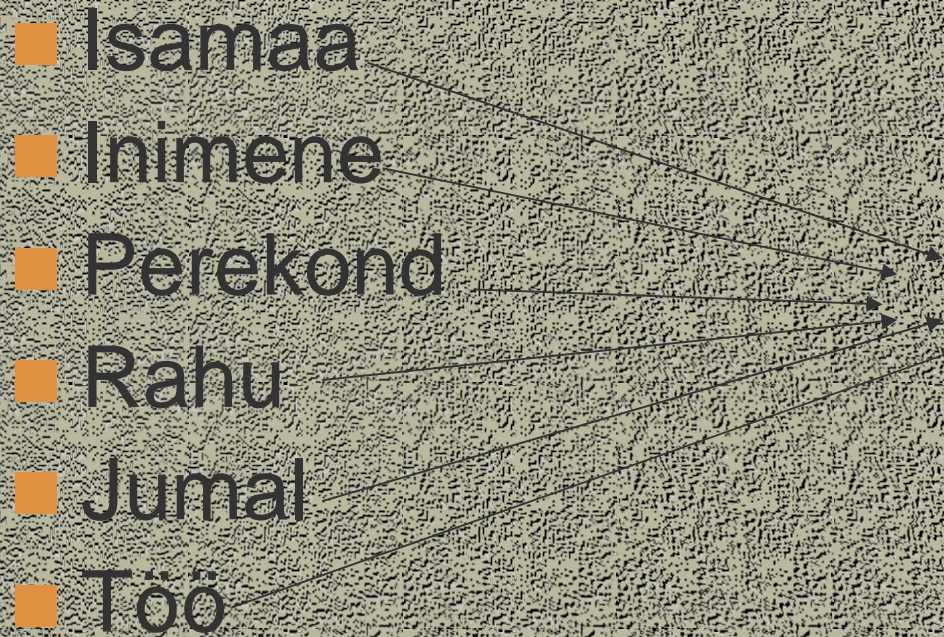
■ Perekond

■ Rahu

■ Jumal

■ Töö

Humanistlikud
väärtused

Õpilaste väärtuste hierarhia (jrk.nr)

Väärtus	Eesti	Soome	Vene
Sõprus	1	1	2
Puhtus, hügieen	2	7	15
Perekond	3	4–5	1
Tervis	4	3	5
Huumorimeel	5	4–5	13

Õpilaste väärtuste hierarhia

**Mida väärtustavad naabermaade
õpilased rohkem kui eestlased?**

Rahvuslikud erinevused väärtustes

Soomlased 2. koht

Venelased 3. koht

**Elu ilma
sõdadeta**

Eestlased 14. koht

Rahvuslikud erinevused väärtustes

Rahu

Venelased 10. koht

Soomlased 13. koht

Eestlased 23. koht

Rahvuslikud erinevused väärtustes

Soomlased 6. koht

Ausus

Eestlased 9. koht

Venelased 22. koht

Õpilaste väärtuste hierarhia

**Mida väärtustavad eestlased rohkem
kui naabermaade õpilased?**

Rahvuslikud erinevused väärtustes

eestlased 2. koht

Puhtus

soomlased 7. koht

venelased 15. koht

Rahvuslikud erinevused väärtustes

Eestlased 8. koht

Tarkus

Soomlased 25. koht

Venelased 34. koht

Rahvuslikud, maast sõltumatud erinevused

Väärtus	E. eestl.	E. venel.	Vn.venel.
Puhtus, hügieen	2	6	15
Huumoritaju	5	10	13
Tarkus	8	34	38
Ausus	9	20	22
Armastus	11	18	20
Elu sõdadeta	14	1	3
Meelel. naudingud	25	14	7

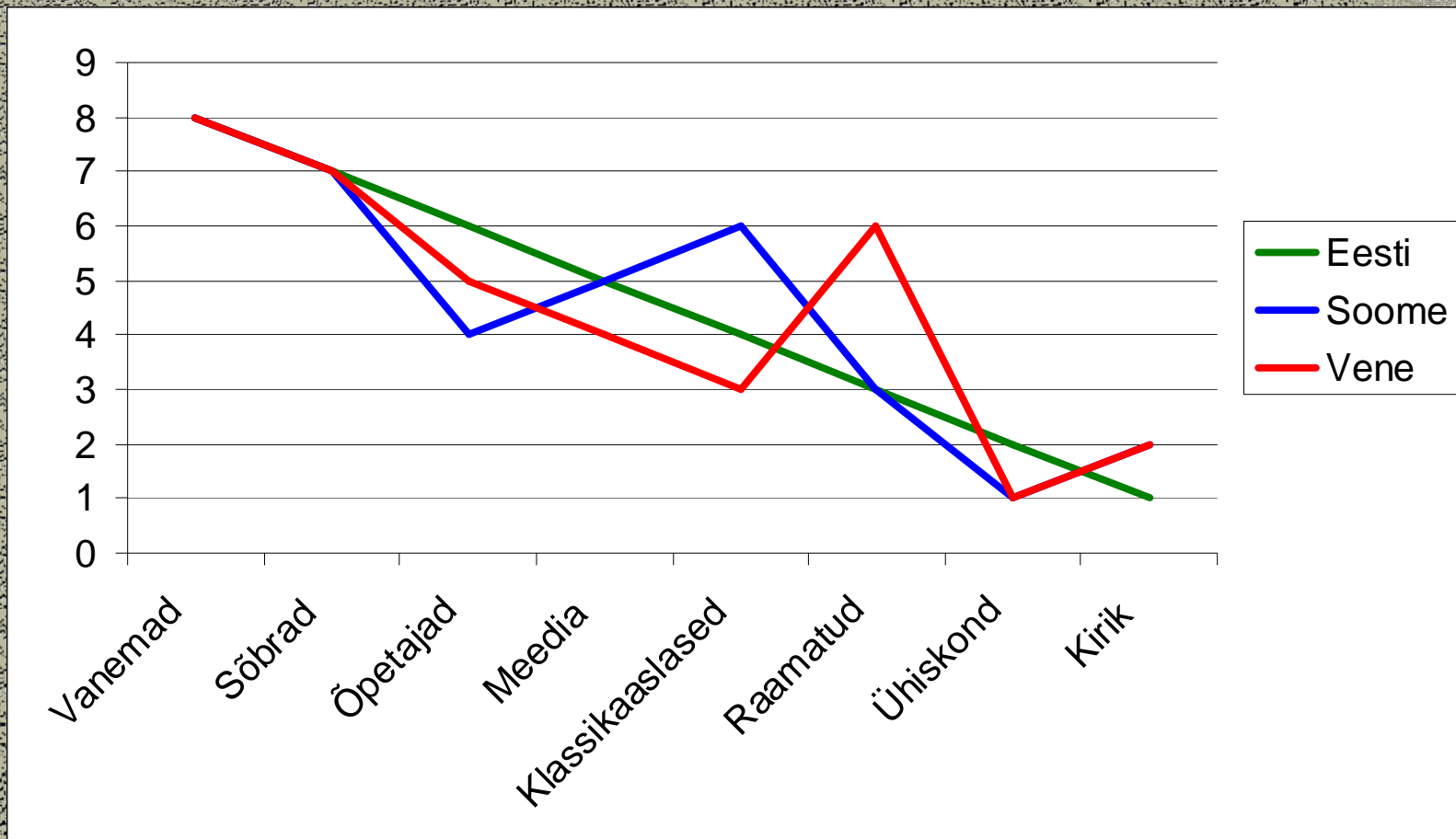
Väärtuskasvatavad

Kirjanduse andmeil sõltub
väärtuskasvataja laste vanusest:

- Enne kooli – kodu ja päevahoid;
- Koolieas – jätkuvalt kodu, lisanduvad kool, meedia ja sõbrad;
- Noorukeil – kõik eelmised, uue ja tugevana omaealiste grupid.

Väärtuskasvatavad õpilaste endi arvates

Vanemate kasvatusväärtused

Noored peavad
vanemaid
olulisimaiks
väärtuskasvatajaiks,
aga ei kopeeri
vanemate arvatavat
väärtuste hierarhiat.

Noorte arvamus vanemate kasvatusväärtustest

	Eesti	Soome	Vene
Vastutustunne	1	2	1
Hea õppeedukus	2	11	9
Hea käitumine	3	5	8
Ausus	4	1	6
Puhtus, hügieen	5	4	3
Laialdased teadmised	6	23	10
Töökus	7	12	2

Rahvuslikud (maast sõltumatud) erinevused usulistest väärtustest

Väärtus	Eesti eestlane	Eesti venelane	Vene venelane
Usk Jumalasse	8	32	32
Palvetama õppimine	3	15	8
Tegevus koguduses	5	16	11
Usuga seotu harrastamine	6	19	15

Kuivõrd noored väärtustavad seda, mida arvavad vanemad väärtustavat?

Noorte arvates on vanemail esikohal õppeedukus ja vastutustunne,

kumbki ei kuulu neil endil esikümnesse.

Noortele endile olulisimad perekond, tervis ja huumorimeel – nad ei arva, et need vanemail esikümnesse kuuluksid.

Kuivõrd noored väärtustavad seda, mida arvavad vanemad väärtustavat?

Eestis ja Soomes on noorte arvates nii nende kui nende vanemate väärtuste hierarhias esikümnes:

- **Ausus**
- **Puhtus**
- **Sõprus**

Eestis väärtustavad vanemad noorte arvates laialdaselt teadmisi, nad ise – tarkust.

Ja lõpetuseks...

Vaatamata globaalseile muutustele, peavad noored oluliseks põhiosa traditsioonilistest väärtustest, arvavad aga vanemaid väärtustavat midagi muud kui seda, mis neile oluline. On vaja ühist aega, jagatud kogemusi, vaba mõttevahetust!

Mis on väärtuslik?

On see minu väärtus?